

DEFINICIJE U DEBATI

Ispred Vas se nalazi vježba za definiranje koja se može izvoditi na sastanku prije početka rada na definicijama, te plan rada za sastanak namijenjen usvajanju definicija i procesu definiranja pojmova iz teze u debati. Obradene vježbe se mogu davati učenicima da ih izvode samostalno, ili u grupi.

U ovom dokumentu je obrađeno:

1. Vježba „Lopta definiranja“
2. Definiranje pojmova iz teze. Karakteristike definicija i pogreške u definiranju
3. Vježba definiranja pojmova

Cilj/Svrha:

- Učenici će naučiti definirati pojmove
- Učenici će naučiti karakteristike definicija
- Učenici će naučiti upotrebljavati definicije u debati

Ishodi:

- Učenici znaju što su glavne karakteristike definicija
- Učenici mogu samostalno definirati pojmove
- Učenici razumiju funkciju definicije u debati
- Učenici mogu prepoznati pogreške u definiranju
- Učenici znaju kako se negacija može postaviti u odnosu na definiciju iz afirmacijskog slučaja
- Učenici znaju prepoznati i navesti dijelove definicije (viši rodni pojam i vrsna razlika)

Aktivnosti:

- Vježba
- Vođena rasprava i diskusija
- Usmeno izlaganje
- Samostalan rad

Preporuke / Napomene:

Materijali:

- Loptica
- Uručak: primjeri teza za definiranje za nastavnice
- Uručak: primjeri teza za definiranje za učenike
- Uručak: primjer definicija za nastavnice
- Uručak: primjer definicija za učenike

Predviđeno vrijeme rada:

- Vježba „Lopta definiranja“ **15 min**
- Definiranje pojmova iz teze. Karakteristike definicija i pogreške u definiranju **45 min**
- Vježbe definiranja pojmova **30 min**

1. VJEŽBA „LOPTA DEFINIRANJA“**Ponavljanje prije izvođenja**

Ova vježba, zamišljena kao uvodno upoznavanje sa definicijama i procesom definiranja (koja se može koristiti i nakon usvajanja definicija i procesa definiranja) ima za cilj učenicima prikazati potrebu za definiranjem i osvijestiti ih kako su do sada definirali pojmove, te je li taj način bio dostatan. Definicija u debati ima za zadatak osigurati da sudionici raspravljaju o istim pojmovima jer se jedino na taj način može osigurati da uistinu raspravljamo o razlozima za ili protiv na primjeru neke teze (ili izvan debate- tematike)¹. Definicija je, najopćenitije rečeno, jednoznačno određivanje nekog pojma te njome ograničavamo značenje nekog pojma samo na određene predmete/procese/fenomene.

Predložena izvedba**Tijek rada (trajanje 15 minuta)**

1. Voditelj DK učenicima objašnjava zadatak (**trajanje 3 min**)
2. Učenici dodavanjem lopte smišljanju definicije na samostalno odabrane pojmove (**trajanje 7 min**)
3. Voditelj DK zapisuje sve navedene pojmove na ploču
4. Nakon vježbe dodavanja vođena rasprava o karakteristikama definicija (**trajanje 5 min**)

Opis rada

1. Učenik koji prvi ima lopticu treba smisliti neki pojam (preporučeno je dopustiti potpunu slobodu učenicima u odabranim pojmovima kako bi uočili da definicije imaju određene karakteristike i izvan analize teze kroz definiranje). Svaki sljedeći učenik kojemu se dobaci loptica treba smisliti definiciju pojma koji je naveo učenik prije njega, te smisliti novi pojam koji se treba definirati nakon njega.
2. Svi pojmovi se trebaju zapisati na ploču kako bi po završetku vježbe se mogla provesti vođena rasprava o karakteristikama definicija
3. Vođena rasprava koja treba dovesti do zaključaka da je definicija na primjerima koje su učenici koristili u vježbi:

¹ Tomislav Reškovac. *Logika debate*. http://nastava.tvz.hr/komunikacijske-vjestine/images/pdf/Logika_debate.pdf

1) Provjerljiva ili mjerljiva (možemo ju provjeriti u različitim rječnicima ili enciklopedijama)

- *Moguća pitanja:* Kako možemo provjeriti objektivnost i točnost definicije? Zašto nam je bitno da definicija ne ovisi samo o našem znanju?
- *Primjer:* Demokracija je politički sustav u kojoj sudjeluju svi članovi zajednice izravnim odlučivanjem ili posredno putem izabраниh predstavnika (izvor: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14516>)

2) Može sadržavati potkrijepe (možemo ju potkrijepiti sa konkretnim primjerima)

- *Moguća pitanja:* Kako možemo definiciju pojasniti? Kada nam definicija postaje lakše razumljiva?
- *Primjer:* Demokracija je politički sustav u kojoj sudjeluju svi članovi zajednice izravnim odlučivanjem ili posredno putem izabраниh predstavnika. Sve zemlje članice EU su demokratske zemlje.

3) Objašnjenje samo tog pojma (da isključuje objašnjenje nekog drugog pojma)

- *Moguća pitanja:* Kada definiramo jedan pojam, zašto nam je bitno da pričamo samo o tom pojmu? Što se događa kada jednim objašnjenjem obuhvaćamo više pojmova? Što se događa u raspravi kada govornici nisu sigurni o kojim sve pojmovima razgovaraju?
- *Primjer:* Demokracija je politički sustav u kojem je moguće glasovanje.

Tablica za provjeru jesmo li uspješno ostvarili ciljeve	
Učenici mogu razlikovati karakteristike definicija	
Učenici mogu samostalno definirati odabrani pojam	

2. DEFINIRANJE POJMOVA IZ TEZE. KARAKTERISTIKE DEFINICIJA I POGREŠKE U DEFINIRANJU

Ponavljanje prije izvođenja

Nastavno na objašnjenje u gornjoj vježbi, definicija ima za cilj postaviti afirmaciju i negaciju u ravnopravan položaj što se tiče pojmova koji se koriste u debati. Sukladno s tim, važno je da učenici objasne definicije kao objektivne, provjerljive, te sa mogućim potkrijepama. Definicija je objašnjenje pojma koje uključuje samo taj pojam. Afirmacija je strana u debati koja uvodi definicije, no negacija ima svako pravo osporiti definicije ukoliko one ne dozvoljavaju ravnopravno debatiranje. U tim slučajevima strana negacija može uvesti nove definicije, nakon što ukaže na razloge netočnosti afirmacijske definicije.

U debati je nakon analize teze kada odabiremo na koji način debatiramo neku tezu (i određujemo vrstu teza; *obrađeno u lekciji Analiza teze*) potrebno odabrati pojmove iz teze koje je potrebno definirati. Pri tome trebamo pripaziti i na pogreške u definiranju:

- 1) **Netočne definicije** (*Primjer:* trokut je „krug s tri jedinice“; građanin je „osoba koja nema državljanstvo“)
- 2) **Preširoke definicije** (*Primjer:* bolnica je „institucija“ gdje fali dodatno objašnjenje i suženje)
- 3) **Preuske definicije** (*Primjer:* bolnica je „institucija koja se bavi bolesnim umirovljenicima“ gdje je objašnjenje previše suženo samo na jednu skupinu ljudi i bolesnika)
- 4) **Kružne definicije** (*Primjer:* građanin je „osoba koja ima građanske dužnosti“ iz čega vidimo da je ovo definicija koja definira pojam koristeći isti taj pojam)
- 5) **Negativne definicije** (*Primjer:* demokracija je „politički sustav koji nije monarhija“)

Predložena izvedba

Tijek rada (trajanje 45 min)

1. Podjela zadatka definiranja pojmova iz teze (**trajanje 5 min**)
2. Samostalan rad definiranja pojmova iz odabranih teza (**trajanje 10 min**)
3. Iznošenje (**10 min**)
4. Objašnjenje pogreška u definiranju (**5 min**)
5. Samostalan rad stvaranja pogreška u definiranju (**10 min**)
6. Iznošenje i rasprava (**5 min**)

Opis rada

1. Voditelj DK dijeli svim učenicima uručke sa odabranim tezama. Učenici mogu samostalno odabrati tezu i definirati pojmove ili u grupama
2. Samostalan rad definiranja pojmova iz odabranih teza

Primjerak tablice za voditelje

TEZA	POTREBNE DEFINICIJE
Ovaj dom bi legalizirao prostituciju.	- Legalizacija - Prostitucija
Ovaj dom smatra da je znanost <i>bitnija</i> od umjetnosti	- Znanost

	- Umjetnost
Ovaj dom smatra da je patriotizam moralan	- Patriotizam - Moralnost
Ovaj dom bi legalizirao lake droge.	- Legalizacija - Lake droge
Ovaj dom bi nejednakost muškaraca i žena smanjio pozitivnom diskriminacijom žena.	- Nejednakost muškaraca i žena - Pozitivna diskriminacija
Ovaj dom bi poticao cijepljenje protiv HPV-a	- Cijepljenje protiv HPV-a
Ovaj dom smatra da je ekologija <i>važnija</i> od ekonomije.	- Ekonomija - Ekologija
Ovaj dom smatra da bi kompanije trebale dijeliti svoj profit sa zaposlenicima	- Kompanije - Dijeljenje profita sa zaposlenicima
Ovaj dom smatra da bi kućanice trebale dobivati novčanu naknadu	- Kućanice - Novčana naknada
Ovaj dom bi zabranio nasilne video igre	- Zabrana - Nasilne video igre
Ovaj dom smatra da izbore ljepote treba zabraniti	- Izbori ljepote - Zabrana
Ovaj dom smatra da glasovanje treba biti obavezno	- Glasovanje - Obavezno

Primjerak tablice za učenike

TEZA	POTREBNE DEFINICIJE
Ovaj dom bi legalizirao prostituciju.	

Ovaj dom smatra da je znanost bitnija od umjetnosti	
Ovaj dom smatra da je patriotizam moralan	
Ovaj dom bi legalizirao lake droge.	
Ovaj dom bi nejednakost muškaraca i žena smanjio pozitivnom diskriminacijom žena.	
Ovaj dom bi poticao cijepljenje protiv HPV-a	
Ovaj dom smatra da je ekologija važnija od ekonomije.	
Ovaj dom smatra da bi kompanije trebale dijeliti svoj profit sa zaposlenicima	
Ovaj dom smatra da bi kućanice trebale dobivati novčanu naknadu.	
Ovaj dom bi zabranio nasilne video igre	
Ovaj dom smatra da izbore ljepote treba zabraniti	
Ovaj dom smatra da glasovanje treba biti obavezno	

- Učenici iznose definicije koje su samostalno napravili na odabrane teze. Kroz vođenu raspravu provjeravamo imaju li definicije sve potrebne karakteristike (provjerljiva/mjerljiva, potkrijepljena te objašnjava samo taj pojam)
- Voditelj DK navodi učenike na moguće pogreške u definiranju te ih upozna je sa četiri glavne pogreške u definiranju (*navedene i objašnjene gore*). Svakom učeniku zadaje zadatak da na zadani pojam smisli jednu pogrešku u definiranju i objasni koja je.
- Samostalan rad
- Iznošenje i vođena rasprava. Učenik treba iznijeti pogrešku u definiranju i objasniti koja je to vrsta pogreške u definiciji i zašto ju to čini neispravnom.

Tablica za provjeru jesmo li uspješno ostvarili ciljeve	
Učenici mogu samostalno definirati pojmove iz teze	
Učenici znaju karakteristike definicija	
Učenici znaju prepoznati pogreške u definiranju	

3. VJEŽBE DEFINIRANJA POJMOVA

Ponavljanje prije izvođenja

Nakon što su učenici savladali što je funkcija definicije, koje karakteristike definicija postoje te pogreške u definiranju dolazimo do zadnjeg dijela analiza definicija gdje će učenici usvojiti na koje dijelove se definicija može dijeliti. Na ovaj način možemo da li je definicija ispravna:

ŠTO DEFINICIJA TREBA BITI	ŠTO DEFINICIJA NE SMIJE BITI
- Provjerljiva ili mjerljiva	- Netočna
- Potkrijepljena (nije nužno)	- Preuska
- Objašnjava samo taj pojam	- Preširoka
	- Cirkularna ili kružna
	- Negativna

Svaka definicija se dijeli na 2 dijela²:

POJAM	1. VIŠI POJAM	2. VRSNA RAZLIKA
Narkoman	Ovisnik	O drogi
Blagovaonica	Prostorija	Namijenjena jedenju
Azija	Kontinent	Koji je najveći
Zagreb	Glavni grad	RH
Premijer	Političar	Koji je na čelu Vlade
Rat	Sukob	Koji ima vojne i civilne gubitke

Također, valja imati na umu da svi pojmovi koji često mislimo da trebamo definirati iz teze ipak nisu podložni definiranju već ovise o našem debatnom slučaju. Primjer za to je teza *Ovaj dom smatra da je ekologija bitnija od ekonomije*. Neke debatne ekipe će pojma *bitnije* definirati kao spektar mogućih parametara koji označuju kada je nešto bolje, dok će neke debatne ekipe to objašnjavati kroz svoje argumente. Kod takvih pojmova valja imati na umu da su podložni osobnom to sudu i neće obuhvaćati perspektivu i stav suprotne strane u debati. Ukratko- ovisi o osobi koja ga objašnjava, te nije provjerljiv niti se može jednako primijeniti na sve učenike jednako jer onaj koji ga objašnjava mu daje svoje značenje. Kod takvih pojmova je najbolje objašnjavati ih kroz dio debatnog slučaja koji slijedi tek nakon definicija. **Tada pojmove možemo objasniti kroz plan ili kroz argumente.**

Predložena izvedba

² Tomislav Reškovic. Logika debate. http://nastava.tvz.hr/komunikacijske-vjestine/images/pdf/Logika_debate.pdf

Tijek rada (trajanje 30 min)

1. Podjela zadatka i uručka za definiranje pojmova (trajanje 5 min)
2. Samostalan rad (trajanje 10 min)
3. Iznošenje (trajanje 10 min)
4. Vođena rasprava i provjera (trajanje 5 min)

Opis rada

1. Voditelj DK objašnjava preko gore navedenih primjera koji su dijelovi definicija. Nakon toga, daje učenicima zadatak da samostalno ispune dodijeljeni materijal.

Primjerak tablice za voditelje

POJAM	VIŠI POJAM	VRŠNA RAZLIKA
Pedijatar	Liječnik	Koji liječi djecu
NATO	Vojni savez	Sjevernoatlantski
Religija	Skup vjerovanja i vrijednosti	Koji ima svoje vjernike i svećenike
Stomatolog	Liječnik	Koji liječi zube
Koža	Ljudski organ	Koji je najveći
Udžbenik	Knjiga	Sa gradivom
Reality show	Televizijski program	Koji prate privatni život njegovih protagonista
iPhone	Mobitel	Tvrtke Apple
Kućanica	Žena	Koja se bavi održavanjem obitelji i kućanstva

Primjerak tablice za učenike

POJAM	VIŠI POJAM	VRŠNA RAZLIKA
Pedijatar	Liječnik	

NATO		Sjevernoatlantski
	Skup vjerovanja i vrijednosti	Koji ima svoje vjernike i svećenike
Stomatolog		
Koža		Koji je najveći
Udžbenik	Knjiga	
Reality show		
	Mobitel	Tvrtke Apple
Kućanica		

2. Samostalan rad učenika
 3. Iznošenje
 4. Vođena rasprava i provjera:
- Primjer:

NATO	je vojni savez	Koji je Sjevernoatlantski
<p><i>Provjera: NATO je vojni savez koji je sjevernoatlantski.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Svaki</u> vojni savez je NATO (tu smo provjerili i zaključili da nam viši pojam nije dovoljan za potpunu definiciju) - <u>Svaki</u> Sjevernoatlantski vojni savez je NATO (tu smo provjerili i zaključili da nam je viši pojam sa vrsnom razlikom potvrdio da je definicija pojma NATO točna) 		
Kružnica	Dio ravnine	Jednako udaljen od jedne točke
<p><i>Provjera: Kružnica je dio ravnine koje je jednako udaljen od jedne točke</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Svaki</u> dio ravnine je kružnica (tu smo provjerili i zaključili da nam viši pojam nije dovoljan za potpunu definiciju) - <u>Svaka</u> jednaka udaljenost od jedne točke koja je dio ravnine je kružnica (tu smo provjerili i zaključili da nam je viši pojam sa vrsnom razlikom potvrdio da je definicija pojma kružnica točna) 		

Tablica za provjeru jesmo li uspješno ostvarili ciljeve	
Učenici znaju koji su dijelovi definicija	

Učenici razlikuju dijelove definicija	
---------------------------------------	--